

11. GLOBALIZACJA A DOSTĘP DO LEKÓW NA ŚWIECIE

AUTORKA: KAROLINA KRYŚCIAK

Podczas lekcji uczniowie i uczennice zastanowią się, w jakim stopniu współczesny rynek farmaceutyczny podlega procesowi globalizacji i sformułują własną definicję globalizacji. Zapoznając się z różnymi stanowiskami, młodzież dowie się, czym są leki generyczne i jakie mają znaczenie we współczesnym świecie.

S

11. GLOBALIZACJA A DOSTĘP DO LEKÓW NA ŚWIECIE

Zagadnienia:

- ▶ Zdrowie
- ▶ Globalny rynek i handel międzynarodowy

Czas trwania:

- ▶ 45 minut

Pytanie kluczowe:

- ▶ Jakie znaczenie we współczesnym świecie, w tym dla globalnego Południa i globalnej Północy, mają leki generyczne?

Cele zajęć:

- ▶ Sformułujesz definicję globalizacji i odniesiesz ją do procesów zachodzących na rynku farmaceutycznym.
- ▶ Dowiesz się, czym są leki generyczne oraz jakie są przyczyny i skutki powstania tych leków.
- ▶ Wyjaśnisz znaczenie leków generycznych we współczesnym świecie.

Związek z podstawą programową:

- ▶ I, 23.1, 23.3

Metody:

- ▶ Praca z tekstem
- ▶ Prezentowanie stanowisk
- ▶ Dyskusja tak/nie

Formy pracy:

- ▶ Praca grupowa

Środki dydaktyczne i materiały:

- ▶ Załącznik

PRZEBIEG ZAJĘĆ:

Wprowadzenie

0

1. Zapytaj młodzież, czy spotkała się z pojęciem leków generycznych, a jeśli tak, to poproś o wyjaśnienie tego pojęcia. Jeśli młodzież nie będzie go znała, wspomnij, że leki generyczne to zamienniki leków oryginalnych i przybliż więcej informacji na ten temat, zwracając także uwagę na pojęcie ochrony patentowej. Zapytaj, czy uczniowie i uczennice wiedzą, jakie znaczenie we współczesnym świecie mają te leki i wyjaśnij, że podczas lekcji będą się wspólnie nad tym zastanawiać.

5

5

Lek generyczny (inaczej generyk) jest to lek będący zamiennikiem leku oryginalnego, zawierający tę samą substancję czynną i dużo od niego tańszy, ponieważ jest wprowadzany na rynek dopiero po wygaśnięciu patentu na lek oryginalny. Leki generyczne, które mają zastąpić leki oryginalne (posiadające patent), muszą spełniać kilka warunków: posiadać ten sam skład, zawierać tę samą ilość substancji czynnej, mieć taką samą drogę podawania oraz być odpowiednio oznakowane. Leki te mogą zawierać inne substancje pomocnicze, ale nie mogą one zmieniać właściwości leku i wpływać na jego skuteczność. Przed wprowadzeniem na rynek leku generycznego poddaje się go badaniom, sprawdzając jego skuteczność, podobieństwo do leku oryginalnego oraz biorównoważność, czyli przyswajanie leku przez organizm. Ważne jest, żeby nie mylić leków generycznych z lekami podrabianymi (leki podrabiane to substancje, których właściwości lecznicze są inne, często słabsze, lub substancje, które w ogóle nie leczą).

Praca właściwa

13

8

2. Podziel uczniów i uczennice na 6 grup i każdej rozdaj po jednej karcie prezentującej stanowisko danej osoby (załącznik nr 1; karty A-F) oraz po jednej kartce formatu A4. Powiedz, żeby młodzież wyobraziła sobie, że pewna organizacja zorganizowała debatę na temat znaczenia leków generycznych we współczesnym świecie i zaprosiła przedstawicieli i przedstawicielki różnych środowisk, aby zaprezentowali swoje stanowiska w tej sprawie. Grupy mają zapoznać się z tekstem, wypisać na kartce najważniejsze argumenty, zaznaczając, które z nich to fakty, a które opinie, omówić sposób zaprezentowania stanowiska i wybrać osobę, która przedstawi je na forum.

25

12

3. Zaproś młodzież do prezentacji. Kolejność przedstawiania stanowisk jest dowolna; każdy ma maksymalnie 2 minuty. Poproś, aby pozostałe osoby postarały się zapamiętać jak najwięcej przytoczonych w wystąpieniach argumentów i informacji, ponieważ będą one potrzebne do dalszej dyskusji. W tej części lekcji padają odpowiedzi na pytania kluczowe.

4. W oparciu o zaprezentowane wcześniej stanowiska przeprowadź w klasie dyskusję tak/nie wokół trzech stwierdzeń:

- ▶ Leki generyczne powinny zostać zakazane, ponieważ ich upowszechnienie prowadzi do zmniejszenia środków finansowych na badania i przez to hamuje postęp w medycynie.
- ▶ Wszystkie patenty na leki powinny zostać zniesione, ponieważ wiedza to dobro całej ludzkości.
- ▶ Produkcja leków generycznych powinna być wspierana przez państwa, ponieważ zwiększają one dostęp ubogich ludzi do leczenia.

Poproś, aby młodzież odwoływała się do argumentów przedstawionych wcześniej przez przedstawicieli i przedstawicielki grup.

5. Na zakończenie poproś uczniów i uczennice, aby zastanowili się, na czym polega i w jaki sposób przejawia się globalizacja na rynku farmaceutycznym, o którym wcześniej dyskutowali. Zachęć, aby w ramach podsumowania młodzież wypracowała w parach i zapisała własną definicję globalizacji, zastanawiając się nad jej znaczeniem dla relacji między krajami globalnej Północy i globalnego Południa. Poproś kilka osób o odczytanie definicji. Skoryguj ewentualne nieścisłości i wyjaśnij znaczenie współzależności politycznych, gospodarczych i społeczno-kulturowych, jakie zachodzą we współczesnym świecie.

Globalizacja to proces polegający m.in. na zwiększeniu obrotów handlu międzynarodowego, nasileniu przepływu kapitału, ludzi i technologii oraz zacieraniu różnic kulturowych.
(Słownik języka polskiego PWN)

PRACA DOMOWA:

1. Poproś uczniów i uczennice o udzielenie pisemnej odpowiedzi na pytanie kluczowe: Jakie znaczenie we współczesnym świecie, w tym dla globalnego Południa i globalnej Północy, mają leki generyczne?

Źródła:

„Globalny rynek a globalne zdrowie” w: *Świat na wyciągnięcie ręki*, CEO 2011: globalna.ceo.org.pl

„Rynek leków generycznych” w: *Pigułka, wrzesień 2007*:

http://212.85.101.126/images/pigulka/23_pl.pdf

„Wielkie firmy farmakologiczne inwestują w Chinach”, PAP:

<http://biznes.onet.pl/wielkie-firmy-farmakologiczne-inwestuja-w-chinach,18512,5522041,news-detaj>

Robert Stefanicki, „Ulga biedniejszych pacjentów. Indyjski sąd obronił leki generyczne”:

http://wyborcza.biz/biznes/1,101562,13663434,Ulga%20biedniejszych%20pacjentow_Indyjski_sad_obronil.html

„Rynek leków generycznych w Polsce”: <http://www.nazdrowie.pl/arttykul/rynek-lekow-generycznych-w-polsce>

Załącznik:

Załącznik nr 1 – *Karta pracy: Karty z rolami dla młodzieży*

KARTY Z ROLAMI DLA MŁODZIEŻY

Karta A

Dyrektorka jednej z największych firm farmaceutycznych w Europie

Produkujemy szczepionki na choroby zakaźne oraz leki przeciwbólowe i związane z chorobami cywilizacyjnymi takimi jak: cukrzyca, astma, nowotwory czy choroby układu krążenia. Badania laboratoryjne i kliniczne na wymienione choroby są bardzo kosztowne i czasochłonne. Musimy zarabiać na sprzedaży leków, nad którymi pracowaliśmy przez lata, bo w przeciwnym razie nie będzie nas stać na kolejne inwestycje i badania, niezbędne dla postępu w medycynie i opracowywania nowych leków. Producenci leków generycznych korzystają z gotowych patentów, dlatego nie muszą wydawać pieniędzy na badania laboratoryjne i kliniczne tak jak nasza firma. Środki finansowe są nam także potrzebne na promocję, a leki generyczne nie potrzebują jej w tym samym stopniu, ponieważ często korzystają już z renomy, jaką zyskał lek oryginalny. Z tego powodu musimy dbać o odnawianie patentów na nasze leki oraz obejmować nimi nowe składniki, żeby móc utrzymać się na rynku i rozwijać naszą działalność.

Karta B

Dyrektor firmy farmaceutycznej produkującej leki generyczne

Obecnie największymi producentami tzw. leków generycznych, czyli tańszych zamienników leków oryginalnych są Chiny, Brazylia i Indie, zwane czasem „apteką świata”. Leki generyczne, które produkujemy, mają taki sam skład jak leki oryginalne znanych firm farmaceutycznych i również poddaje się je badaniom, dzięki czemu są one bezpieczne i równie skuteczne. Różnica jednak polega na tym, że są od nich dużo tańsze. Możemy je produkować dzięki temu, że wygasają patenty chroniące oryginalne produkty na rynku. Niestety firmy farmaceutyczne bardzo często przedłużają okres swoich patentów, zmieniając czasami jakiś składnik, który nie ma wpływu na działanie leku. To powoduje, że nie jesteśmy wówczas w stanie udostępnić danego leku osobom, które go potrzebują, ale nie mają wystarczających środków finansowych, żeby je zakupić - dotyczy to szczególnie osób z krajów globalnego Południa, choć leki generyczne są również bardzo popularne w krajach globalnej Północy. Według mnie warto pamiętać, że badania naukowe poszczególnych firm farmaceutycznych to dorobek naukowy, który powinien być udostępniony całej ludzkości.

Karta C

Lekarka pracująca przez wiele lat w różnych krajach Afryki Wschodniej

Pełniąc służbę w czasie trwania konfliktów zbrojnych, obserwowałam zmagania ludzi z wieloma chorobami. Ich przyczyną było najczęściej ubóstwo i wynikające z niego niedożywienie lub brak dostępu do opieki medycznej. Zdarzało się, że kilka tygodni musieliśmy czekać na kolejne transporty lekarstw; czasami leki można było kupić nielegalnie, ale były bardzo drogie – nawet na te najbardziej podstawowe dolegliwości, a co dopiero leki na malarię, czy inne choroby tropikalne. Najwięcej leków generycznych sprowadzano z Indii i Chin – często są one o połowę tańsze niż leki wyprodukowane przez globalne koncerny farmaceutyczne. Leki antymalaryczne z Indii są jednak nie tylko tańsze, ale – jak zauważyłam – bardziej skuteczne, ponieważ Hindusi również zmagają się z problemem malarii i mają dzięki temu większe doświadczenie w badaniach klinicznych, niż laboratoria w krajach globalnej Północy. W 2003 roku Światowa Organizacja Handlu (WTO) zezwoliła na eksport leków generycznych do najbiedniejszych krajów świata, dzięki czemu uratowano życie milionom ludzi. Warto jednak pamiętać, że w pewnych grupach leków nie jest zalecane stosowanie zamienników, np. przy leczeniu padaczki czy niewydolności serca.

Karta D

Pacjent z Brazylii

W Brazylii, skąd pochodzę, zdrowy styl życia i badania profilaktyczne nie są tak rozpowszechnione jak w krajach wysoko rozwiniętych. Rządu nie stać na bardzo drogie leki produkowane przez koncerny farmaceutyczne (np. potrzebne do leczenia chorób nowotworowych), dlatego wprowadził program państwowy, którego celem jest poprawa dostępu obywateli i obywaterek do opieki medycznej. Cieszę się, że nasz rząd zauważył ten problem i stara się wesprzeć społeczeństwo tak, aby każdego było stać na zakup leków. W 2011 roku powstało pierwsze nowoczesne państwowe laboratorium, które zajmuje się wytwarzaniem leków generycznych – dużo tańszych, niż ich oryginalne odpowiedniki. Od czasu pojawienia się na rynku leków generycznych Brazylijczycy i Brazylijki zaoszczędzili już ponad 10 mld reali (ok. 6 mld dolarów), a sam rynek tych leków coraz bardziej się rozrasta i przynosi duże zyski. Istnieje nadzieja, że leki generyczne okażą się odpowiedzią na wyzwania współczesnego świata związane z ochroną zdrowia.

Karta E

Pacjentka z jednego z krajów Europy Środkowo-Wschodniej

Na prośbę osoby kupującej farmaceuta/farmaceutka ma obowiązek sprzedać lek generyczny w tej samej dawce i odpowiedniej ilości co lek oryginalny. Dla mnie ma to duże znaczenie, ponieważ wydaję dzięki temu mniej pieniędzy na leki dla chorego syna – leki generyczne potrafią być nawet o 90% tańsze od ich oryginalnych odpowiedników. W Europie na coraz większą skalę stosuje się leki generyczne; obecnie stanowią one około połowy rynku farmaceutycznego, a w Polsce, która znajduje się na drugim miejscu pod względem ilości zażywanych leków (za Francją), udział ten wynosi ponad 80%. Dzięki lekom generycznym pacjenci i pacjentki mają większy dostęp do bezpiecznych i skutecznych kuracji za bardziej przystępną cenę, a oszczędzają na tym także systemy opieki zdrowotnej, które mogą spożytkować te oszczędności na refundowanie (dofinansowywanie przez państwo) leków innowacyjnych. Warto jednak pamiętać o tym, że istnieje także ryzyko pojawienia się na rynku podróbek leków, które nie tylko nie będą leczyły, ale mogą też zaszkodzić pacjentom i pacjentkom.

Karta F

Prawnik specjalizujący się w prawie własności intelektualnej

W 1994 roku w ramach Światowej Organizacji Handlu (WTO) zawarto umowę TRIPS, czyli Porozumienie w sprawie Handlowych Aspektów Praw Własności Intelektualnej, które dotyczy także rynku farmaceutycznego i leków. Oznacza to, że producenci leków generycznych mogą rozpocząć ich produkcję po upływie okresu ochrony patentowej na oryginalny lek, która trwa 20 lat z możliwością przedłużenia o kolejnych 5 lat poprzez uzyskanie dodatkowych świadectw ochronnych. Wprowadzenie nawet drobnej zmiany w składzie leku i objęcie go nowym patentem blokuje możliwość powstania leku generycznego będącego jego odpowiednikiem. Strategię tę stosują firmy farmaceutyczne, które chcą się pozbyć konkurencji ze strony producentów leków generycznych. Warto również pamiętać o tym, że firmy farmaceutyczne często próbują obejmować patentem substancje pochodzenia roślinnego (np. zioła), które od stuleci są wykorzystywane przez tradycyjne społeczności w krajach globalnego Południa. W konsekwencji wykorzystywanie w tradycyjnej medycynie opatentowanej przez firmę farmaceutyczną substancji okazuje się działaniem niezgodnym z prawem, co budzi liczne kontrowersje.